Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu
Katedra i Klinika
Neurologii Wieku Rozwojowego
60-355 Poznań, ul. Przybyszewskiego 49
☎ (061) 8691255 fax: (061)8691553

Kierownik: Prof. dr hab. n. med. Barbara Steinborn
bstein@ump.edu.pl

Poznań, dn. 16.04.2022r.

Recenzja pracy doktorskiej lek. med. Agnieszki Stanuszek
pt.: "Powrót do sportu wśród dzieci z wybranymi schorzeniami ośrodkowego układu nerwowego".

Autorka podjęła się opracowania interesującego i ważnego w neurologii dziecięcej tematu jakim jest ocena możliwości powrotu do aktywności fizycznej/sportu dzieci z napadami padaczkowymi, wodogłowiem czy po operacji guza mózgu.

We współczesnym świecie i medycynie przywiązuje się ogromną uwagę do aktywności fizycznej i do utrzymania sprawności fizycznej. Brak tej aktywności związanej postępem technologii niesie za sobą wiele powikłań zdrowotnych zarówno w sferze fizycznej jak i emocjonalnej. Zapobieganie takim powikłaniom niezależnie od stopnia nasilenia zwłaszcza chorób przewlekłych powinno stać się jednym z celów opieki nad chorymi

Celem pracy, jaki postawiła sobie Doktorantka, a właściwe celami kilku opublikowanych już prac, była próba określenia warunków powrotu do aktywności fizycznej dzieci po napadach padaczkowym, po operacji guza mózgu czy wodogłowia.

W tytule pracy doktorskiej odnajduję sformułowanie „powrót do sportu", natomiast w tytułach prac nie ma określenia „sport" a raczej „aktywność fizyczna, gry". Podczas omawiania prac Autorka raczej koncentruje się na opisie aktywności

fizycznej, udziale w lekcjach wychowania fizycznego a nie aktywnym uprawnianiu sportu.

Praca, którą przedstawiono mi do recenzji ma nowoczesny charakter pracy doktorskiej. Jest mianowicie cyklem prac. W rozprawie zamieszczono opublikowane trzy prace oryginalne. We wszystkich z nich Doktorantka jest pierwszą Autorką. Wszyscy współautorzy przedstawili oświadczenia na temat zgody na przedłożenie tych prac jako część rozprawy doktorskiej. Suma punktów MNSiW publikacji wchodzących w skład tego cyklu wynosi 240, a punktacja IF = 5,284 pkt. Wkład pracy Doktorantki w przygotowanie zamieszczonych artykułów był znaczący. Autorka na początku rozprawy umiesiła także wstęp, w którym przedstawiła podstawowe dane na temat dość skąpych informacji w piśmiennictwie dotyczących problemów związanych z powrotem chorych do uprawiania sportu. Ta część rozprawy została przygotowana zwięźle. Autorka zauważyła, że w polskim piśmiennictwie niewiele danych na temat konieczności powrotu i zachęcania chorych do stałej aktywności fizycznej, zwłaszcza w odniesieniu do wymienionych trzech zespołów chorobowych (padaczki, stanu po operacji guza mózgu i wodogłowia).

Cele i założenia pracy zostały sformułowane poprawnie. Pierwszorzędowe cele to ocena częstości występowania napadów padaczkowych prowokowanych aktywnością fizyczną i zezwalania chorym do powrotu do aktywności fizycznej oraz ocena powikłań związanych z uprawianiem sportu. Poza tym Doktorantka postawiła sobie za cel ocenę częstości powrotu do aktywności fizycznej dzieci po operacji guza mózgu i wodogłowia oraz ocenę powikłań związanych z uprawianiem sportu. Autorka, co istotne, postanowiła ocenić także czynniki, które wpływają na ograniczenie lub opóźnienie powrotu do aktywności sportowej w trzech grupach chorych.

Wszystkie te cele, w oparciu o dobrze przygotowany materiał kliniczny i metody badawcze, konsekwentnie zrealizowała i bardzo skrupulatnie przedstawiła wyniki tych badań w kolejnych zamieszczonych w tym cyklu pracach.

Praca *„Seizure-Precipitating Factors in Realation to medical Recommnedation: Especially Those Limitating Phisical Activity"* opublikowana w 2015r. w Journal of Child Neurology ma retrospektywny charakter, w której dokonano analizy czynników wyzwalających napady padaczkowe w 407 osobowej grupie chorych po wystąpieniu napadu padaczkowego (pierwszego lub kolejnego). Autorzy zwrócili przede wszystkim uwagę, że rzadko czynnikiem wyzwalający napad

padaczkowy jest wysiłek fizyczny. Co ciekawe ponad dwukrotnie większa liczba dzieci otrzymała zalecenie unikania sportu i została zwolniona z zajęć wychowania fizycznego, szczególnie dotyczyło to dzieci powyżej 10rż.

W kolejna praca pt.: *„ Return to play after brain tumor surgery in children"*, opublikowana w Child Nervous System w 2021r. to analiza dokumentacji medycznej 42 osobowej grupy dzieci po operacji guza mózgu. Praca ta miała inną konstrukcję i metodologię. Zawarto w niej dane na temat prospektywnej oceny chorych zwłaszcza w kontekście ich powrotu do aktywności fizycznej przez minimalny okres 12 miesięcy. Dane wynikające z tych obserwacji są niezwykle budujące i burzące wiele mitów na temat konieczności zalecania ograniczeń aktywności fizycznej i sportu u chorych po operacjach guzów mózgu. Doktorantka przedstawiła wnikliwą analizę, która pozwoliła na wskazanie tych z czynników, które stanowią ograniczenie do prowadzenia aktywności fizycznej. Wśród nich wymienia uzupełniające leczenie onkologiczne, obecność wodogłowia wymagającego założenia zastawki i wysoki stopień złośliwości oraz lokalizacja guza. Co ciekawe urazy związane z aktywnością ruchową okazały się rzadkością.

W trzeciej pracy pt.: *„ Return to play in children with shunted hydrocepalus"* opublikowanej w Journal of Neurosurgery: Pediatrics 2021, Doktorantka wraz zespołem współautorów przedstawia problem powrotu do zajęć sportowych wśród chorych dzieci z założonym układem zastawkowym, u ponad 96% była to implantacja zastawki komorowo-otrzewnowej. Wodogłowie, jak podaje, miało różną etiologię , w tej 110 osobowej grupie. Prawie ¾ chorych z tej grupy wróciła po operacji do aktywności fizycznej. Napady padaczkowe nie były powodem rezygnacji z tej aktywności. Jednak deficyty neurologiczne (przed i po zabiegu), jak i dodatkowe schorzenia stanowiły wg Doktorantki (po dokonaniu analizy statystycznej) czynnik uniemożliwiający powrót do aktywności fizycznej, co wydaje się raczej bezdyskusyjnym. Udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych zwiększał szanse na powrót do aktywności fizycznej. Ważne, co podkreśla Doktorantka to rodzaj urazów tzw. kostno-mięśniowych a nie układu zastawkowego.

W przedstawionej do oceny rozprawie umieszczono także „Podsumowanie i wnioski". Ta część rozprawy jest przygotowana przejrzyście i starannie. Jest syntetyczną prezentacją wniosków wynikających z trzech opublikowanych prac. Piśmiennictwo jest zbiorem aktualnych doniesień, przede wszystkim z XXI wieku.

Prace polskie to dwie pozycje, ale jak zauważyła Doktorantka i co stanowi kolejny walor tej pracy to rzadko omawiany temat w publikacjach polskich

Publikacje przedstawione jako cykl rozprawy doktorskiej to pozycje wartościowe. Prace te są przykładem dobrze przygotowanych i starannie oraz konsekwentnie przeprowadzonych badań i obserwacji nad potrzebą propagowania aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży. Są przede wszystkim prezentacją informacji, w oparciu o fakty i rzetelną ich analizę podkreślająca potrzebę takiej aktywności. Adresatami tych informacji powinni być lekarze, fizjoterapeuci i opiekunowie dzieci.

Doktorantka nie ustrzegła się jednak pewnych błędów stylistycznych: używa określenia : „ilość" zamiast liczba , stosuje anglikanizmy „malfunkcja".

Rozprawę doktorską lek. med. Agnieszki Stanuszek oceniam bardzo dobrze. Praca ta została bardzo dobrze przygotowana i zrealizowana. Ma wiele walorów odkrywczych i poznawczych. Uzasadnia bezpodstawność wielu mitów, może być wskazówką dla lekarzy i opiekunów dzieci z poważnymi chorobami ośrodkowego układu nerwowego na temat konieczności i nieunikania aktywności fizycznej i sportu.

Stawiam wniosek do Rady Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Jagiellońskiego o dopuszczenie lek. med. Agnieszki Stanuszek do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz wyróżnienie tej dysertacji.

Barbara Steinborn